Några ord om pensionsstiftelser

av professor Henrik Hessler.

I nr 10—11/1958 av Skattenytt har fil. lic. *Erik Hahr* berört några frågor beträffande valet mellan pensionsstiftelser av vad han kallar "tryggande"- och "beredande"-typ. Då ett och annat som sägs i artikeln synes förtjänt av ytterligare belysning, skall jag i det följande något diskutera en del hithörande spörsmål.

Först och främst må den av Hahr använda *terminologin* — alltså stiftelser av tryggande- och av beredandetyp — något beröras. Denna terminologi förefaller inte alldeles lyckad. Den leder tanken till att pensionerna genom själva stiftelsen vid den förra typen skulle vara tryggade, säkerställda i högre grad än vid beredandetyp. Så torde, som i det följande närmare skall utvecklas, knappast vara fallet. Då det talas om stiftelser, som skola trygga eller säkerställa pensioner från företaget (se t. ex. min avhandling Om stiftelser [1952] s. 240), i motsats till stiftelser, som själva skola ombesörja pensioneringsverksamheten (a. a. s. 248), ligger tonvikten i den förstnämnda beteckningen på de tre sista orden, inte på ordet trygga (säkerställa). I själva verket tjänar bägge typerna av stiftelser till att i stort sett i samma utsträckning både bereda pensioner åt anställda och skapa säkerhet för dessa pensioner (jfr NJA 1956 s. 748). Härvidlag råder icke någon olikhet. Olikheten är av juridisk-teknisk natur.

Beteckningarna på dessa stiftelser spela väl nu inte så stor roll, men då de av Hahr använda förefalla vilseledande ifråga om själva innebörden av resp. stiftelsetyp, synes det mindre lämpligt att använda dem. Det är inte så lätt att hitta på några kortfattade beteckningar i stället för de litet otympliga jag använt i min avhandling Om stiftelser (a. stn.). Måhända skulle man kunna beteckna den typ som har till ändamål att säkra pensioner från företaget för *pantstiftelser* och den typ där stiftelsen själv lämnar pensionsutfästelser för *utfästelsestiftelser*. Man kan, vad angår den förra typen, nämligen säga, att stiftelseförmögenheten i detta fall i åtskilliga hänseenden påminner om en pant, som ställts för säkerställande av vissa fordringar på företaget; analogin med pant är dock väl att märka ingalunda fullständig. Vid utfästelsestiftelsen uppnås samma resultat genom en annan juridisk form: den förmögenhet som skall säkerställa pensionerna användes primärt och direkt för detta ändamål, inte såsom vid "pantstiftelsen" subsidiärt och indirekt.

I den berörda artikeln anföras flera olika omständigheter, som enligt artikelförfattarens mening skulle visa, att pantstiftelsen är "bäst". Hahr framhåller först, att om arbetsgivaren icke låter pensionsutfästelse lämnas av en stiftelse utan själv gör detta, ehuru han förser utfästelsen med begränsningsklausul, d. v. s. klausul att pensionen skall utgå endast i den mån förefintlig (pant)stiftelses medel därtill förslår, så är väl icke den juridiska men dock den *moraliska* pressen på arbetsgivaren att infria utfästelsen till dess nominella belopp betydligt starkare än om utfästelsen lämnas av stiftelsen.

Jag tror för min del, att det är särdeles olyckligt att anlägga några moraliska

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

aspekter på den utomordentligt tekniskt betonade frågan om val av pensionsstiftelseform. För den ansvarsmedvetne företagaren — som vill tillgodose både sin personals välfärd och det företags bästa varav såväl han själv som de anställda är beroende — måste det i främsta rummet bli beroende av en ekonomisk kalkyl, hur mycket man kan satsa för pensioneringsändamål och på vad sätt en pensionering av personalen kan äga rum. Tilltror man sig att kunna bära pensioner, som i och för sig är tillräckliga för de anställda, ser man till att dessa få utfästelser om sådana pensioner. Är företagets ekonomi sådan, att man icke bör binda sig på längre sikt för dylika pensioner utan vill kunna bedöma saken med hänsyn till ställningen varje år, utgör begränsning till en stiftelses förmögenhet ett lämpligt instrument härför. Självfallet måste vid dylika avgöranden den inom alla läger rådande uppfattningen, att anställda i en eller annan form bör vara tillförsäkrade tillfredsställande pension, få den allra största betydelse. En situation, där det åter normalt kan te sig som det riktiga med någon begränsningsmöjlighet, är måhända den att det efter genomförande av en allmän tjänstepensionering uppkommer fråga om frivillig tilläggspensionering.

Men det synes kunna hävdas, att det är en smula bakvänt, att de olika stiftelseformerna skola införas som argument i de överväganden rörande pensioneringens utformning som företaget måste göra. Sedan dessa överväganden lett till resultat, får det i stället bli en rent praktisk fråga att avgöra, hur pensioneringen med avseende å stiftelsebildning o. dyl. skall organiseras. Och härvidlag får man naturligtvis välja stiftelsetyp och närmare utformning av stiftelse och utfästelser så att det för pensioneringen ställda målet på lämpligaste sätt uppnås. Det må särskilt strykas under, att det även vid utfästelsestiftelserna naturligtvis i själva verket, reellt och materiellt sett, är företaget-arbetsgivaren som — genom stiftelsen som ett slags representant — ger utfästelserna. Även i detta fall är det fråga om en form av pensionering, som *härrör från arbetsgivaren* och för vars utformning han bär ansvaret.

Jag kan heller inte riktigt förstå Hahrs resonemang om att utfästelsestiftelsens verksamhet, i allt fall om det icke i utfästelserna intages en begränsningsklausul ("vartill stiftelsens medel förslår"), möjligen skulle vara olaglig såsom *stridande mot lagstiftningen om försäkringsrörelse.* Intages åter sådan begränsningsklausul, sägs det, skulle å andra sidan utfästelsen bli av föga värde för pensionstagaren.

Vad först angår frågan om över huvud det kan bli fråga om försäkringsrörelse i lagens mening i dessa fall borde jag måhända inte diskutera detta med Hahr; här är han specialist och jag tämligen osakkunnig. Men det förefaller mig i allt fall alldeles otänkbart, att det skulle kunna förhålla sig så att fråga bleve om försäkringsrörelse, därest en utfästelsestiftelse anlitades, men icke om arbetsgivaren själv gjorde utfästelserna. Detta skulle innebära, att en formell olikhet tillades en betydelse, som det inte finns något rimligt skäl att tillägga den: det reella läget är ju alldeles detsamma i bägge fallen. Det är fråga om ett företags pensionering av sina anställda. Överensstämmande härmed är också ett uttalande av departementschefen vid 1950 års skattelagsändringar, se kungl. prop. nr 93/1950 s. 134 f. Det må här även hänvisas till RÅ 1953 ref. 36. Här var det fråga om en stiftelse av utfästelsetypen

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

och målet gällde skatteavdrag för viss avsättning för pension åt huvuddelägare. Avdrag vägrades här av RR, men det synes dock av motiveringen framgå att man inte ansett stiftelsebildningen och de lämnade utfästelserna illegala; någon antydan om att stiftelsen skulle stå i konflikt med försäkringsrörelselagstiftningen förekommer icke i målet.

Tilläggas må att den distinktion Hahr beträffande stiftelser av förevarande typ, utfästelsestiftelserna, gör mellan stiftelser med och sådana utan begränsningsklausul är svårförståelig. Det är ju alldeles klart, att en stiftelse, som ger utfästelser om pension, svarar med sin förmögenhet för dessa förpliktelser. Det är i princip denna förmögenhet och ingenting annat som är underlag för förpliktelserna. Läget är analogt med det som föreligger för de flesta andra rättssubjekt. Att begränsningsklausul vid denna stiftelsetyp skulle göra utfästelsen mindre värd för pensionstagaren eller att klausulen över huvud skulle ha någon som helst betydelse, kan jag sålunda, som sagt, inte förstå. — En sak för sig är, att företaget kan tänkas åtaga sig garantier för infriandet av stiftelsens utfästelser; härom nedan. Men därom krävs i så fall uttryckliga förklaringar från företagets sida.

Beträffande valet mellan de båda stiftelsetyperna uttalar Hahr vidare, att pantstiftelsen skulle vara *den för arbetstagaren säkraste*. Jag är inte helt på det klara med vad Hahr åsyftar härvidlag. Ser vi först på frågan om de förmåner som *själva stiftelsen* i det ena och i det andra fallet bereder pensionstagarna, kan man måhända av Hahrs uttalanden få det intrycket, att det är härvidlag som pantstiftelsen skulle vara "säkrare". Såsom redan torde ha framgått av vad ovan anförts är detta emellertid åtminstone principiellt sett icke fallet efter min mening. I allt fall torde någon skillnad mellan de båda stiftelsetyperna ej föreligga, om man har stadgar, såvitt gäller pantstiftelse (d. v. s. stiftelse av tryggandetypen enligt Hahrs terminologi), av sådan utformning som Hahr själv föreslagit i sin artikel. Vad jag härvid särskilt åsyftar är bestämmelsen i Hahrs stadgeförslag § 2 stycket 2 angående rätt för bolaget att för gjorda utgifter för betalning av pensioner erhålla gottgörelse från bolaget i den mån medel finnas. (Här torde avses jämväl rätt att i händelse stiftelseförmögenheten utgöres av fordran på företaget erhålla nedsättning av denna fordran. Viss tvekan, huruvida detta är meningen, kan dock möjligen vållas av bestämmelsen i § 8 andra punkten.)

Om det vid en fri stiftelse av panttypen *icke* finns någon föreskrift om återtagningsrätt (i detta uttryck inneslutes i det följande även rätt att nedsätta stiftelsefordran på företaget) för vad som utbetalats direkt från företaget, är det ovisst, huruvida sådan rätt överhuvud föreligger. Rent principiellt kan en sådan rätt tänkas komma i konflikt med den för stiftelser i allmänhet gällande oåterkallelighetsgrundsatsen. Emellertid finns goda skäl att antaga ett undantag från denna princip just i förevarande fall. Återtagningsrätt gäller ju vid bundna stiftelser (med vissa restriktioner), och det förefaller rimligt, att motsvarande rätt skall finnas vid de fria. Möjligen bör man dock fordra, att företaget gjort särskilt förbehåll därom (avhandlingen s. 344 f.).

Finns nu sådan återtagningsrätt — såsom enligt Hahrs stadgeförslag — synes det klart, att stiftelseförmögenheten kommer att tagas i anspråk kontinuerligt för utgående pensioner i alldeles samma ut-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

sträckning vid den ena och den andra stiftelsetypen. Vid utfästelsestiftelsen minskas stiftelseförmögenheten genom att direkta utbetalningar sker från den. Vid pantstiftelsen kan företaget återtaga egendom från stiftelsen i samma mån som utbetalning av pension sker från företaget.

Finns däremot icke någon återtagningsrätt, kan läget tyckas bli olika, och då kan det förefalla att finnas fog för ett påstående, att pantstiftelsen ger större säkerhet än utfästelsestiftelsen, för den händelse det går galet för företaget. Ty den förras förmögenhet kan då icke minskas, förrän det sker en konkurs. Först då får den användas och den står därvid ograverad till tjänst för då förefintliga pensionskrav. Utfästelsestiftelsens förmögenhet däremot har ju kontinuerligt tagits i anspråk för löpande pensionsutgifter. Att företaget icke förbehållit sig återtagningsrätt (vid pantstiftelsen) innebär väl emellertid i själva verket endast, att det åvilar företaget en förpliktelse att i samma mån som det utbetalar förfallande pensionsbelopp göra en ny avsättning till stiftelsen, i storlek motsvarande det i pension erlagda beloppet. Denna "avsättning" kommer då att tjäna till säkerhet för andra utfästelser eller eventuellt för pensionering varom ingen utfästelse lämnats (se mitt utlåtande i NJA 1956 s. 748). Vid frånvaro av återtagningsrätt kan man alltså säga, att pantstiftelsen under tidens gång får allt större betydelse för ännu icke infriade pensionskrav liksom för andra pensionsintressen. Men det är naturligtvis icke något som hindrar, att företaget, om det i stället har en utfästelsestiftelse, kan gentemot denna förplikta sig att göra en ny avsättning, så snart stiftelsen utbetalat pensionsbelopp. Och då blir läget för båda stiftelsetypernas del återigen lika.

Även om det kommer till konkurs för företaget, torde bägge stiftelsetyperna fylla alldeles samma funktion för pensionsintressenterna. Vid pantstiftelsen skall å stiftelsens fordran på företaget avräkning ske med värdet av direkt bevakade pensionsfordringar; endast återstoden får alltså bevakas av stiftelsen (NJA 1956 s. 748). Har stiftelsen annan egendom än fordran, torde redovisning till konkursboet i viss omfattning få ske därav såsom bidrag till täckande av vad som utdelats av konkursboets tillgångar till direkt bevakade pensionsfordringar.[1] Man kan säga, att konkursboet har rätt att taga stiftelseförmögenheten i anspråk för täckande av vad som utdelas å de i konkursen bevakade pensionsfordringarna.

Läget blir detsamma, ehuru tekniskt sett kanske något enklare, vid utfästelsestiftelsen. Här är det endast stiftelsen som bevakar och får utdelning i konkursen; stiftelsen bör för sin fordran härvid rimligtvis få åtnjuta förmånsrätt enligt handelsbalken 17 : 4 i den utsträckning pensionstagarna skulle haft sådan förmånsrätt, om de fått bevaka sina fordringar (se avhandlingen s. 248 f.). Vad stiftelsen får i utdelning ävensom all sådan egendom av annat slag än fordran som finns hos stif-

[1] Avhandlingen s. 244 ff. Vad som skall redovisas av annan egendom (än fordran) är troligen ett belopp svarande mot vad som *utdelas* å den del av de direkt bevakade fordringarna som överstiger stiftelsefordringen, icke såsom enligt Hahrs stadgeförslag § 12 första punkten det belopp varmed de direkt bevakade fordringarna överstiga stiftelsens fordran. Anmärkas må att det kanske kan ifrågasättas, om uttalanden om läget i företagets konkurs över huvud är av beskaffenhet att höra hemma i stiftelsestadgar. Försåvitt stadgebestämmelsen korrekt återger vad som får antagas bli det rättsliga läget, gör den ju dock ingen skada utan kan vara av värde som upplysning. Att emellertid just frågan om hur redovisning av annan egendom än fordran skall ske är en smula oviss, se avhandlingen s. 245 f.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

telsen används helt och hållet till täckande av stiftelsens pensionsutfästelser.

I förbigående må slutligen anmärkas, att den bestämmelse om återtagningsrätt (vid pantstiftelse) som finns i Hahrs stadgeförslag § 2 stycket 2 är så generellt formulerad, att den måhända kan leda till konsekvenser som man inte alls räknat med. Den synes nämligen ge möjlighet för företaget att i varje ögonblick återtaga belopp motsvarande *allt* vad som från stiftelsens inrättande utbetalats till pensionstagare direkt (naturligtvis i den mån återtagande icke skett tidigare). Antag att företaget, trots att det har återtagningsrätt enligt en dylik stadgebestämmelse, underlåter att utöva denna rätt under en följd av år i tanke att man därigenom skall öka stiftelsesäkerheten för resterande pensionskrav eller eventuellt säkerställa nyuppkommande sådana. Om nu företaget kommer i konkurs, torde intet kunna hindra konkursboet att från stiftelsen återtaga ett belopp, som motsvarar under gångna år direkt utbetalade pensionsbelopp. Företaget självt skulle nämligen, såvitt jag förstår, ha kunnat göra detta, och samma rätt måste då tillkomma borgenärerna. Särskilt om företaget till stiftelsen avsatt annan egendom än fordran å företaget, kan därigenom den för framtida pensioner avsedda egendomen komma att förbrukas för annat ändamål. Det synes därför rekommendabelt att, i överensstämmelse med vad som gäller beträffande bundna stiftelser, återtagningsrätten begränsas till vad som utbetalats i direkta pensioner under det sistförflutna året eller något dylikt (se pensionsstiftelselagen 8 § 2 stycket). Finns en sådan bestämmelse, torde den bli bindande även för konkursborgenärerna (jfr nämnda lag 8 § 3 stycket).

Av vad sålunda anförts torde framgå, att själva stiftelsebildningen, oavsett vilken stiftelsetyp man väljer, får samma värde för pensionstagarna; i allt fall gäller detta om företaget, vid pantstiftelsen, är berättigat att återtaga medel från stiftelsen i den mån direkta pensionsutbetalningar ske. Däremot kan man otvivelaktigt säga, att det *system för själva pensionsutfästelserna* som pantstiftelsen förutsätter, d. v. s. att företaget självt lämnar dem, är eller kan vara av större värde för pensionstagarna än om företaget blott låter en stiftelse göra det. Ett villkor för att så skall vara händelsen är dock, att företaget icke begagnat sig av möjligheten att i samband med att det självt lämnar pensionsutfästelser begränsa dessas underlag till vad som avsatts till pantstiftelse. Har sådan begränsning icke gjorts, blir läget det att i händelse företaget likvideras eller går i konkurs den förmögenhet som skall svara för pensionsutfästelserna, d. v. s. bilda underlag för dem, utgöres av företagets hela förmögenhet. Pensionstagarna få för sina pensionsfordringar vid konkursen konkurrera med företagets övriga borgenärer om hela företagsförmögenheten. Vid utfästelsestiftelsen däremot kan pensionstagarna principiellt sett endast göra gällande sina anspråk mot stiftelseförmögenheten, inte mot företagsförmögenheten. Och om det till stiftelsen under årens lopp avsatta beloppet understiger kapitalvärdet av pensionsfordringarna, *kan* det tydligen komma att inträffa, att ett lägre belopp kommer att stå till förfogande för pensionsfordringarnas tillgodoseende i detta fall än om dessa gällt direkt mot företaget.

Läget kan bli detsamma, även om man bortser från möjligheten av likvidation eller konkurs. Har företaget självt gjort

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

pensionsutfästelser till de anställda, t. ex. i samband med anställningsavtalet, blir det ju förpliktat att infria dessa utfästelser fullt ut. Har utfästelserna däremot gjorts av en stiftelse, blir visserligen denna på motsvarande sätt förpliktad. Men dess möjligheter att infria blir helt beroende av att företaget till stiftelsen överför belopp varav kraven kunna tillgodoses. Med tidigare gällande skatteavdragsregler kunde man tänka sig, att, i samma mån som stiftelsen gjorde utfästelser till anställda om pension, företaget företog en motsvarande överföring av medel till stiftelsen eller skapade en fordran för stiftelsen på företaget, vilken helt säkerställde pensionsutfästelserna. Företaget kunde då nämligen få avdragsrätt för hela beloppet på en gång (engångspremiereserven). Men med nuvarande regler är det väl inte särskilt troligt, att företaget vill avsätta till stiftelsen mer än man kan få avdrag för, d. v. s. högst vad som (i princip) motsvarar den vid avsättningstillfället aktuella pensionsskulden. Och intet tvingar ju företaget att fortsätta härmed kontinuerligt. Man kan upphöra med avsättningarna, t. ex. på grund av en ändrad inställning till pensioneringsfrågan, och stiftelsens medel kommer då med tiden att bli allt mer otillräckliga för att infria de av densamma gjorda utfästelserna.

Men även vid utfästelsestiftelser *kan* dock detta resultat undgås. Företaget kan gentemot stiftelsen garantera, att fortlöpande avsättningar, motsvarande stiftelsens pensionsskuld, skola företagas. Något hinder föreligger väl ej heller mot att företaget tecknar borgen för pensionsutfästelser, som meddelas av stiftelsen och godkänts av företaget. I dylika fall blir läget alldeles detsamma som vid direkta pensionsutfästelser i kombination med pantstiftelse. Företag, som bildar pantstiftelse och följaktligen ger direkta utfästelser, kan å andra sidan, som tidigare berörts, förse dessa med förbehåll om begränsning till vad som avsatts till stiftelsen; i så fall blir läget för pantstiftelsens del alldeles likartat med det som råder vid utfästelsestiftelse, där sådana särskilda åtaganden som nyss nämndes icke gjorts.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga, att *vid lika stora åtaganden från företagets sida* det inte spelar någon roll för pensionstagarna, vilkendera stiftelseformen som användes. Frågar sig företaget, vilken stiftelseform som är bäst, så kan man kanske svara, att det bör klargöra för sig vilka förpliktelser det vill eller anser ekonomiskt försvarligt att åtaga sig. Är man beredd att redan i samband med anställningen av personalen binda sig för fulla pensionsutgifter, kanske det ter sig redigast att välja att ge direkta utfästelser (utan begränsningsklausul) och i samband därmed skapa en pantstiftelse. Utfästelsestiftelsen (kombinerad med sådana särskilda garantiåtaganden från företaget som ovan berörts) kan emellertid också komma ifråga; även denna form synes kunna ha vissa fördelar, t. ex. att den möjliggör, att personalen genom representant i styrelsen får direkt deltaga i beslut om pensionsutfästelser. Dessutom skulle jag tro, att denna senare stiftelseform i en del situationer, särskilt vid konkurs, är tekniskt sett något lätthanterligare än pantstiftelsen. — Anser man åter försvarligast att behålla kontinuerlig kontroll över pensionsåtagandenas storlek, kan man välja antingen att ge direkta utfästelser med klausul om begränsning till vad som avsatts till pantstiftelse, eller också kan man skapa en utfästelsestiftelse (utan garantiåtaganden av företaget).

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

Vilkendera huvudlinjen man skall välja ifråga om företagets pensionering måste som sagt helt bli beroende på det särskilda företagets ställning, möjligheter, framtidsutsikter etc. Och ett genomförande av en allmän tjänstepensionering kommer naturligtvis att radikalt förändra förutsättningarna för bedömningen av hithörande spörsmål — om det då över huvud kommer att finnas intresse och utrymme för frivillig pensionering med hjälp av stiftelser.

Replik av fil. lic. Erik Hahr.

Avsikten med min artikel i förra numret av Skattenytt var inte att gå närmare in på den juridisk-tekniska skillnaden mellan de olika stiftelsetyperna som sådana och att göra en värdering med utgångspunkt härifrån. Jag ville i själva verket endast i all korthet ge några tips i fråga om valet av *pensioneringssystem,* vilket väl också torde framgå av skrivsättet. Frågan är med andra ord om företaget eller stiftelsen skall göra de utfästelser som är nödvändiga för att ernå avdragsrätt vid avsättning. Står företaget för utfästelserna blir följden en "tryggandestiftelse"; skall de däremot göras av stiftelsen, får en "beredandestiftelse" bildas. Har jag sedan i rubriker eller eljest ibland talat om "stiftelser" i stället för om "pensioneringssystem", så har detta endast varit av bekvämlighetsskäl eller liknande, och jag hoppas och har anledning tro att intet missförstånd därigenom skall ha uppstått. Det var alltså inte så mycket stiftelseformen det för min del gällde som fastmer pensionerings- eller utfästelsesystemet.

Att intresserade företag och andra kan vara i behov av råd i förevarande hänseende visas tydligt av erfarenheten, även om man måste hålla i minnet att det vi nu avhandlar snart nog kan bli inaktuellt genom den edlingska kommitténs arbete. När emellertid nu professor *Henrik Hessler* velat gå mera på djupet beträffande vissa spörsmål i sammanhanget, så måste man vara honom enbart tacksam härför. I allt väsentligt instämmer jag för övrigt med vederbörlig blygsamhet i vad Hessler anfört, och Hessler synes för sin del i stort sett ha samma uppfattning som jag i vad som för mig var huvudfrågan. Följande må dock nämnas.

Terminologin.

Terminologifrågan har jag faktiskt inte tagit så allvarligt på. Benämningarna "tryggandestiftelse" och "beredandestiftelse" har jag betraktat mest som arbetsnamn som jag gärna satt citationstecken omkring. Jag tror ingen blir vilseledd härav. Dock har man gott stöd både för ordet "trygga" och ordet "bereda". En tryggandestiftelse bör nämligen enligt min mening inrättas efter modell av stiftelse enligt 1937 års lag och denna lag börjar: "Till tryggande av pension . . .". Den fria stiftelsens ändamålsbestämning synes då böra utformas i analogi härmed: "Stiftelsens ändamål skall vara att trygga pensioner . . .". Man får en "tryggandestiftelse". Vad en beredandestiftelse beträffar, så kommer en sådan att i här väsentliga avseenden arbeta som en pensionsunderstödsförening ("pensionskassa"). Nu är en dylik understödsförenings uppgift enligt lagen att "bereda pension". På analogt sätt bör ändamålet enligt stadgarna hos en stiftelse som själv gör utfästelserna (utfärdar försäkringar) vara "att bereda pension", och man får i detta fall en "beredandestiftelse".

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

Försäkringsrörelse?

Detta är ett svårt kapitel som jag just för dagen inte skall gå närmare in på. Tanken är emellertid inte ny, att en stiftelse som själv gör utfästelser om pension eller kapitalunderstöd el. dyl. skulle kunna anses driva försäkringsrörelse. Framhållas må även i förbigående, att flera understödsföreningar, bl. a. pensionskassor, vid tillkomsten av 1938 års lag om understödsföreningar valde att begränsa sina åtaganden till att utgå endast "i den mån medel finnes" el. dyl. för att därigenom undgå att längre betraktas som försäkringsinrättningar med åtföljande registreringstvång och tillsyn.

När jag i artikeln nämnde, att om motsvarande klausul infördes vid beredandestiftelse, utfästelserna blev av ringa värde, borde det i stället ha hetat "kan möjligen bli av mindre värde". (Om nu reflexionen över huvud skulle ha gjorts. Jag skall i varje fall inte utveckla tanken närmare här.) Självfallet är jag medveten om att stiftelsen endast svarar med sina medel för gjorda utfästelser.

Återtagningsrätten.

Det hade faktiskt åsyftats, att återtagningsbestämmelsen i stadgeförslaget för tryggandetypen, § 2, andra stycket, skulle stå i överensstämmelse med motsvarande regel i 1937 års lag — alldeles som denna lag i övrigt är använd som mönster i tillämpliga delar. Några ord har bortfallit. Det bör heta t. ex. som Hessler föreslagit: "För av bolaget *under det sistförflutna året* gjorda utbetalningar . . .". I sammanhanget vill jag erinra om att jag på annan plats rekommenderat företagen att låta göra en beräkning med jämna mellanrum av pensionsskulden, och att man helst inte borde utnyttja återtagningsklausulen om inte täckning för nämnda skuld fanns.

Valet av typ.

I sak synes Hessler och jag i stort sett ha samma uppfattning i fråga om valet av pensioneringstyp. Låt mig till jämförelse upprepa min framställning, blott med någon variation.

Den pensionssinnade arbetsgivaren synes böra välja att låta företaget självt göra utfästelserna (och härvid utan begränsningsklausul). Överlåter han nämligen detta på en stiftelse, så kan han aldrig vara riktigt säker på att hans intentioner blir fullföljda. Företaget kan få nya ägare eller ny ledning som kan åstadkomma att utfästelserna förlora i värde (utan att företaget självt tar skada). Så kan kapitalet på ena eller andra sättet disponeras för någon eller några som man särskilt vill gynna, kanske någon som man inte ens fått göra avsättning för. En stiftelse är kanske inte heller offentlig i riktigt samma grad som t. ex. ett aktiebolag. Som nyss nämndes bör i förevarande fall utfästelserna inte innehålla någon begränsningsklausul, men å andra sidan bör de självfallet vara avvägda med hänsyn till företagets bärkraft. För bedömningen hur långt man kan sträcka sig är det lämpligt att låta utföra en försäkringsteknisk beräkning. Anser man sig böra börja med blygsamma belopp, kan ju dessa höjas vid ett senare tillfälle då omständigheterna bedömes medge detta.

Vad sedan en sådan arbetsgivare beträffar som överväger att inrätta en stiftelse, i första rummet för att kunna göra avdragsgilla avsättningar, så är att märka att denne inte för den skull behöver vara negativt inställd till pensionering. Han

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08

kan t. o. m. redan ha företagets hela pensionsfråga ordnad, t. ex. genom en försäkringsinrättning — men ändå ha möjlighet till avdragsgilla avsättningar. För den "skattesinnade" alltså — om uttrycket efter det gjorda påpekandet och utan avsikt att vara nedsättande må tillåtas — kan beredandetypen ofta synas ändamålsenlig. Jag medger emellertid gärna, att generellt sett tryggandetypen med begränsningsklausul i utfästelserna är lika lämplig eller alltså, korrektare uttryckt, att de båda pensionerings- eller utfästelsesystemen är likvärdiga. Mot tryggandetypen skulle möjligen kunna tala, att arbetsgivaren här trots klausulen blir pressad eller åtminstone känner sig pressad att infria utfästelserna till deras nominella belopp. — Det av mig använda ordet "moralisk" var naturligtvis olämpligt i sammanhanget.

Arbetstagarnas intresse, för att slutligen övergå härtill, sammanfaller med den pensionssinnade arbetsgivarens. Här kan jag citera Hessler lika väl som mig själv. Han skriver ju och förutsätter härvid, att begränsningsklausul saknas: "Däremot kan man otvivelaktigt säga, att det *system för själva pensionsutfästelserna* som pantstiftelsen (alltså tryggandestiftelsen) förutsätter, d. v. s. att företaget självt lämnar dem, är eller kan vara av större värde för pensionstagarna än om företaget blott låter en stiftelse göra det."

Att vissa varianter av de här avhandlade "rena" konstruktionerna finnes att tillgå, har ju Hessler mycket riktigt påpekat. På tal om utfästelsestiftelse (beredandestiftelse) i kombination med garantiåtagande från bolaget framhåller Hessler som en fördel, att personalen genom representant i styrelsen får direkt deltaga i beslut om pensionsutfästelse. Att märka är ju dock att stiftelsen inte kan bestämma pensionsbeloppen eller pensionsvillkoren i övrigt. Detta måste givetvis bolaget förbehålla sig att göra, och stiftelsen får endast i uppdrag att utfärda pensionsförsäkringarna enligt bolagets anvisningar, alldeles som sker när t. ex. ett försäkringsbolag är pensioneringsorganet.

"Inom parentes sagt skulle jag vilja lämna det erkännandet att Er tidskrift är alldeles för bra för att man skulle kunna undvara den" skriver en av våra abonnenter. Vi tacka för detta erkännande och hoppas att denna uppfattning är allmän hos våra prenumeranter.

Se då till att tidskriften kommer utan avbrott. Betala avgiften nu så att Ni inte glömmer det.

Red.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:03:08